

WIERZĘ W DUCHA ŚWIĘTEGO

Wykład 33

Ks. Piotr Łabuda

DARY DUCHA

Myśląc o Duchu Świętym, modląc się do Ducha Świętego, najczęściej nasze myśli biegną ku darom Ducha Świętego. Przygotowujący się do przyjęcia sakramentu bierzmowania uczą się i proszą podczas spotkań modlitewnych o dary Ducha Świętego. Katechizm zaś Kościoła Katolickiego wymienia siedem tych darów: dar mądrości, dar rozumu, dar rady, dar męstwa, dar wiedzy – umiejętności, dar bojaźni Pańskiej i dar pobożności. Katalog tych darów zapewne ma swoje korzenie biblijne.

Modlitwa o siedem darów Ducha Świętego ma swoje biblijne źródło. Są nimi słowa z księgi proroka Izajasza: „I wyrośnie różdżka z pnia Jessego, wypuści się odrośl z jego korzeni. I spocznie na niej Duch Pański, duch mądrości i rozumu, duch rady i męstwa, duch wiedzy i bojaźni Pańskiej (Iz 11,2). Prorok Izajasz odnosi nas w tych wersetach do osoby Mesjasza. Ową bowiem różdżką – odroślą, jest Jezus Chrystus, na której spoczywa Duch. Do sześciu darów zapisanych w hebrajskiej wersji prorocstwa, przekłady – Septuaginta i Wulgata (Biblia grecka i łacińska) dołączyły dar pobożności. W ten sposób powstała modlitwa o siedem darów Ducha, która jest w gruncie rzeczy prośbą o jak największe – bo Duchowe – podobieństwo do Jezusa.

Siedmiu darom Ducha odpowiadają w Nowym Testamencie owoce Ducha: „miłość, radość, pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć, wierność, łagodność, opanowanie” (Ga 5,22).

Siedem darów Ducha oscyluje wokół mądrości życia. Jest to mądrość wywiedziona z wiary w Boga; to rozumienie życia przez jej pryzmat wiary. Dziewięć owoców Ducha skupione są wokół tego, co łagodne. Jest to łagodność wywiedziona z objawionego przez Jezusa „miłosiernego serca” Boga. „Szmer łagodnego powiewu” to miejsce, w którym „jest Bóg” (zob. 1 Krl 19,11-12). Możemy zatem mówić o mądrości i jej owocach. Owoce są skutkiem siedmiu darów Ducha

Czy sformułowanie „dary Ducha” występuje w listach Apostoła Pawła?

Sformułowanie „dary Ducha”, czy też „dar Ducha”, w takiej formule – w takim rozumieniu, jak to wcześniej powiedzieliśmy, bezpośrednio nie pojawia się w listach św. Pawła. Jednakże mając na uwadze zwłaszcza List do Rzymian i Pierwszy List do Koryntian (Rz 1,11; 1Kor 12 – 14), mówienie o darach Ducha Świętego w myśli listów Apostoła Pawła jest w pełni uzasadnione.

Co zatem Apostoł Paweł rozumie, gdy używa terminów które łączą się z darami Ducha Świętego?

Zasadniczo w tekstach Apostoła Pawła spotykamy cztery terminy, które wskazują na „dary Ducha”: charisma, czy też charismata – słowo pochodzące od greckiego charisma – łaska, pneumatika – czyli dary duchowe, pneumata czyli dosłownie duchy oraz dorea – czyli łaska, dar.

Co zatem oznacza w listach Pawła słowo charisma – łaska, dar?

Pierwszy termin – charisma, to wyraz charakterystyczny zasadniczo dla tekstów Pawła. Poza bowiem listami Apostoła Narodów słowo to pojawia się jedynie w Pierwszym Liście Apostoła Piotra, gdy ten zachęca adresatów, by jako dobrzy szafarze różnorodnej łaski Bożej służyli sobie nawzajem „tym darem, jaki każdy otrzymał” (1P 4,10).

Słowo charisma bardzo rzadko występuje też w literaturze greckiej. Sam w sobie ów termin nie ma nic wspólnego z Duchem, nabiera jednak takich konotacji w kontekście lub w połączeniu z innymi określeniami. Samo słowo charisma pochodzi od słowa charis – „łaska” i odnosi się do konkretnego znaku łaski Bożej. Apostoł Paweł używa właśnie terminu charisma w takim znaczeniu. Pokazuje w jaki sposób Boża łaska ujawnia się wśród ludzi. Bóg, wskazuje Paweł, obdarza nas różnymi łaskami – darami. Darami tymi są: życie wieczne (Rz 6,23), przywileje dane Izraelowi (Rz 11,29), celibat i małżeństwo (1Kor 7,7), wybawienie od niebezpieczeństwa śmierci (2Kor 1,11).

Słowo jednak charisma w listach Pawłowych odnosi się także do pewnych działań Ducha będących „darami duchowymi”. O takich darach Paweł pisze w Liście do Rzymian: „gorąco bowiem pragnę was zobaczyć, aby wam użyczyć nieco daru duchowego dla waszego umocnienia” (Rz 1,11). W Liście zaś do Koryntian pisze, iż łaska Boża dana adresatom w Jezusie Chrystusie (1Kor 1,4) objawia się w konkretnych łaskach – darach duchowych, darach łaski (gr. *charismata*), jakimi Bóg obdarzył daną wspólnotę wiernych (1Kor 1,5.7). Podobnie w dalszej części tego listu Apostoł pisze o różnych darach łaski, o różnych darach, których źródłem jest Duch (zob. 1Kor 12,4.9.28.30.31). Wszystkie te łaski, wszystkie owe dary – dary Ducha, ofiarowywane są ludziom dla wspólnego dobra Kościoła. W Liście do Koryntian Apostoł Paweł zachęca także adresatów, by ci starali się „o większe charismata” – o większe dary Duchowe (1Kor 12,31), pośród których niewątpliwie największym darem, największą łaską jest miłość. Charismata to znaki łaski, to dary, objawiające się dzięki działaniu Ducha we wspólnocie wiernych.

Chrześcijanie, pisze Paweł w Liście do Rzymian, według udzielonej im łaski mają różne dary (Rz 12,6). W wersecie tym występuje słowo charismata, jest mowa o łaskawym udzieleniu, choć nie występuje słowo Duch. Jednak chociaż Paweł nie pisze wprost, że wymienione w dalszej części pisma dary pochodzą od Ducha, to niewątpliwie Duch jest ich źródłem. W innych bowiem pismach Apostoła Pawła, Duch wyraźnie jest wskazywany jako źródło owych darów (zob. 1Kor 12; Rz 12 – 14; Ga 5 – 6).

Warto także zwrócić uwagę, iż Paweł czasami pisząc o darach, o obdarowywaniu, myśli nie tyle o mocy Ducha, co o „Bożej łasce”, która sprawia zdolność do prorokowania, upominania, karcenia, rozdawania, przewodniczenia we wspólnocie, czynienia uczynków miłosierdzia (zob. Rz 12,6.8).

Termin charisma – łaska, dar, pojawia się także w listach, które są określane mianem listów pasterskich, o których wiemy, że są to pisma finalnie zredagowane przez uczniów Pawła, choć niewątpliwie w duchu nauki Apostoła Narodów. Czy również i w tych tekstach określenie charisma oznacza dar, łaskę Ducha?

W Pierwszym i Drugim Liście do Tymoteusza, w pismach które należą do tzw. listów pasterskich, słowo charisma oznacza „charyzmat” dany konkretnej osobie, Tymoteuszowi i odnosi się do jego duszpasterskiej posługi. Autor listu zachęca biskupa Efezu, by ten, nie zaniedbywał w sobie „chary-

zmatu”, który został mu dany za sprawą proroctwa i przez nałożenie rąk kolegium prezbiterów (1Tm 4,14). W drugim zaś liście autor przypomina i nakazuje, by Tymoteusz „rozpalił na nowo charyzmat Boży, który jest w tobie przez nałożenie moich rąk” (2Tm 1,6). W pierwszym liście słowo charisma – łaska, dar, dotyczy „talentu” do realizacji działań duszpasterskich, który został dany Tymoteuszowi poprzez proroctwo i przez nałożenie rąk. W drugim natomiast piśmie słowo charisma odnosi się do obecności samego Ducha. Tymoteusz otrzymał pasterski dar Ducha, o którym powinien pamiętać i który powinien na nowo rozpalić w sobie.

Mówiąc o używaniu w listach Pawłowych terminu charisma – łaska, dar, warto pamiętać, iż słowo to nie musi zawsze i koniecznie oznaczać działania Ducha. Dary Ducha odnoszą się do konkretnych, widzialnych znaków, poprzez które objawia się Duch we wspólnocie wiernych, dając jej członkom szczególne umiejętności wspierające Kościół. A zatem można w pismach Pawła mówić o „charismata Ducha” oraz o innych charismata, które niekoniecznie są znakami działalności Ducha.

Apostoł Paweł pisząc o darach Ducha używa również greckiego określenia pneumatika – czyli dosłownie „dary duchowe”.

Określenie pneumatika to liczba mnoga przymiotnika pneumatikon, czyli dosłownie – „dary duchowe”. Słowo to pojawia się dwukrotnie w Pierwszym Liście do Koryntian. Paweł stwierdza w dwunastym rozdziale, otwierającym dłuższy passus poświęcony darom i charyzmatom: „Nie chciałbym, bracia, byście nie wiedzieli o darach duchowych” (1Kor 12,1). W rozdziale zaś czternastym Paweł zachęca Koryntian: „Starajcie się posiąść miłość, troszczcie się o dary duchowe, szczególnie zaś o dar proroctwa” (1Kor 14,1). Wydaje się, iż użyty w tych tekstach termin pneumatikon – „dary duchowe”, ma takie samo znaczenie jak używany w innych miejscach termin charismata, i znaczą mniej więcej to samo. Choć spotkać można głosy, iż termin pneumatikon – „dary duchowe” ma szersze znaczenie niż charisma, które oznacza konkretne znaki w jakich objawia się Duch. Uznając, iż termin pneumatikon – „dary duchowe”, jest określeniem typowo korynckim, nie ulega wątpliwości, że te dwa słowa pneumatikon i charisma mają ze sobą związek. Paweł niewątpliwie odnosi się do tych samych zjawisk, do tych samych darów, łask. Jednak używając wyrazu charisma kładzie nacisk na łaskawość Boga wobec ludu, zaś słowo pneumatika uwypukla duchowy charakter działań, o których świadczą charismata. Paweł wskazuje, iż są różne charismata – różne dary jednego Ducha, co odzwierciedla fakt, że Bóg działa wśród ludzi na różne sposoby dla jednego, wspólnego dobra.

W czternastym rozdziale Pierwszego Listu do Koryntian Paweł wymienia dary, które są znakami objawiającego się Ducha. Wymienia dar proroctwa i dar języków. Pokazuje, iż Duch działa w poszczególnych osobach – jak np. dar języków, który służy rozwojowi indywidualnemu (1Kor 14,2-3.14-15) jak i we wspólnocie, jak np. dar proroctwa, który służy dobru wszystkich chrześcijan.

Nauka ta wypływa ze stwierdzenia Pawła: „nie chciałbym, bracia, byście nie wiedzieli o darach duchowych” (1Kor 12,1). Stąd też jego zachęta „Starajcie się posiąść miłość, troszczcie się o dary duchowe, szczególnie zaś o dar proroctwa” (1Kor 14,1). W obu tych przypadkach – gdy mówi o darach w sensie ogólnym, Apostoł używa terminu pneumatika – w sensie „sprawy duchowe”, które to „dary” były nadużywane przez tych, którzy we wspólnocie korynckiej uchodzili za „duchowych”.

Trzykrotnie w Pierwszym Liście do Koryntian św. Paweł na określenie „darów Ducha” używa jeszcze innego słowa, terminu pneuma.

Słowo pneumata pochodzi od greckiego pneuma – duch. W tekście Pierwszego Listu do Koryntian słowo to występuje trzykrotnie w liczbie mnogiej, a zatem dosłownie „duchy”, ale tłumaczone jest jako „dary duchowe”. W dwunastym rozdziale wymieniając liczne dary, Paweł pisze również o darze „rozpoznawania duchów” (1Kor 12,10). Dalej zaś stwierdza, iż adresaci listu są „żądni darów duchowych” (1Kor 14,12). Ucząc zaś o konieczności porządku na zgromadzeniach liturgicznych z całą mocą

podkreśla „dary duchowe proroków niechaj zależą od proroków” (1Kor 14,32). We wszystkich tych miejscach na określenie darów duchowych Paweł używa terminu „pneumata” czyli dosłownie „duchy”. Pamiętać jednak trzeba, że dla Apostoła wszystkie dary są darami jednego Ducha. Paweł nie wierzył bowiem w istnienie wielu „dobrych duchów”, ale w jednego Ducha. Podkreśla to formułami: „ten sam Duch”, „według tego samego Ducha”, „w jednym Duchu” (1 Kor 12,4.8-11).

Dla Pawła dusza chrześcijanina to przestrzeń, w której – dzięki Duchowi Bożemu – to co ludzkie i to co boskie, łączy się w życiu człowieka. Dzięki duchowi prorocy formułują wypowiedzi w swojej duszy. Prorocza wypowiedź zainspirowana Duchem Bożym zależy od osoby mówiącej i musi być słuchana przez innych członków wspólnoty.

Ostatnim terminem stosowanym przez Pawła na określenie „darów duchowych” jest greckie słowo dorea.

Słowo dorea oznacza „dar”, „łaskę”. Termin ten pojawia się jedynie w Liście do Efezjan. Pisząc „jeden jest Pan, jedna wiara, jeden chrzest. Jeden jest Bóg i Ojciec wszystkich, który jest i działa ponad wszystkimi, przez wszystkich i we wszystkich” (Ef 4,5-6), Paweł stwierdza, że „każdemu z nas została dana łaska według miary daru Chrystusowego” (Ef 4,7). Apostoł opisuje różne rodzaje posługi, do jakich Bóg powołał chrześcijan po to, by Kościół rósł w siłę i mógł służyć światu. Biorąc pod uwagę to, że Duch jest niezbędny dla jedności Kościoła (Ef 4,3-4), i mając na względzie iż „On ustanowił jednych apostołami, innych prorokami, innych ewangelistami, innych pasterzami i nauczycielami” (Ef 4,11), Paweł uczy, iż każdy otrzymuje „dary Ducha” związane z pełnieniem przez niego określonej posługi. Ludzie pełniący różnego rodzaju posługi są według Pawła obdarzani Duchem dla budowania wspólnego dobra całej chrześcijańskiej społeczności.

„Dary Ducha” o których Paweł pisze można podzielić na trzy następujące grupy: znaki, pod jakimi Duch objawia się we wspólnocie wiernych; czynności wykonywane na rzecz innych oraz dary łączące się z określonymi rodzajami posług.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że nawet jeśli definiujemy pojęcie „dary Ducha”, rozumiejąc je jako sposoby objawiania się Ducha, to pamiętać trzeba, iż celem, co Paweł określa jako charismata jest zawsze „budowanie” wspólnoty Kościoła, a także poszczególnych jej członków.

W listach Pawła można wskazać kategorie darów, w której widoczny jest konkretny związek pomiędzy Duchem a charismata – darami, łaską. Dary te są zasadniczo nadprzyrodzonymi znakami, w jakich Duch objawia się we wspólnocie sprawującej kult religijny. Można wśród nich wyróżnić „cud” jako takie, a także natchnione „wypowiedzi ustne”.

Mówiąc o cudach Paweł wymienia trzy dary wymienione w 1Kor 12,9-10: „dar wiary” – nadprzyrodzona moc wiary, która „przenosi góry”; „łaskę uzdrawiania”; oraz „dar czynienia cudów” czyli wszystkie inne nadprzyrodzone umiejętności niezwiązane z uzdrawianiem. Nie były to dary stałe, ale pojawiały się we wspólnocie Kościoła jako szczególne łaski Ducha. W trakcie swej posługi Paweł bardzo często był obdarowywany tymi darami (zob. 2Kor 12,12; Rz 15,18-19). Dary te pojawiały się regularnie również w zakładanych przez Pawła wspólnotach (Ga 3,5).

„Dary Ducha” łączyły się także ze słowami – z wypowiedziami natchnionymi. Oddziaływanie Ducha na wypowiedzi określane jest u Pawła jako: „dar mądrości słowa”, „umiejętność poznawania”, „proroctwo”, „rozpoznawanie duchów”, „dar języków”, „łaska tłumaczenia języków”, „objawianie” czy też „przekazywanie” wiedzy, „dar upominania” i „dar śpiewania”.

Pośród tych duchowych darów – pośród darów łączących się z natchnionymi wypowiedziami, Paweł szczególnie dużo uwagi poświęca darowi glosolalii – czyli darowi języka oraz darowi prorocstwa.

Dla Pawła niewątpliwie największą wartość ma dar prorocstwa. Prorocstwo bowiem jest to zrozumiała, natchniona wypowiedź. Prorocstwo ma dla Pawła większą wartość niż przemawianie w niezrozumiałych językach – o ile nie ma osoby, która mogłaby tłumaczyć wypowiedziane słowa.

Czym bowiem jest dar glosolalii? Dar ten Paweł określa darem „przemawiania rozmaitymi językami”. Według Apostoła „dar glosolalii” jest to wypowiedź natchniona przez Ducha (1 Kor 12,7.11; 14,2). Paweł jednak uczy, iż osoby mówiące językami nie powinny nadmiernie się tym ekscytować, tracąc kontrolę nad sobą. Przeciwnie, powinny mówić po kolei, a nawet zachować milczenie, jeżeli nie ma nikogo, kto przetłumaczyłby ich słowa pozostałym członkom zgromadzenia (1Kor 14,27-28). Mowa językami jest na ogół niezrozumiała zarówno dla mówiącego (1Kor 14,14), jak i dla słuchaczy (1Kor 14,16), przez co niezbędni są tłumacze, aby wszyscy we wspólnocie mogli rozumieć ich słowa. Słowa wypowiedziane pod wpływem „daru Ducha” jest to Boże przesłanie (1 Kor 14.2.14-45.28). W wielu wypadkach są przeznaczone dla mówiącego. Jest to dar wzbogacający osobistą modlitwę, przez co Paweł ma dla daru języków wielki szacunek (1Kor 14,2.4.5.15.17-18).

Nie wydaje się, by pisząc o darze glosolalii, Paweł miał również na myśli umiejętność mówienia w ludzkich językach obcych.

Drugi dar – dar prorocstwa, jest najczęściej wymienianym darem w listach Pawła. Wydaje się, iż w zakładanych przez Pawła wspólnotach było to jeden z najczęściej pojawiających się darów. Prorok to osoba przemawiająca do ludu Bożego pod natchnieniem Ducha. Przemowy te były spontaniczne, zrozumiałe wypowiedzi ustne przedstawiane na forum zgromadzeń i służące zbudowaniu lub pockrzepieniu słuchaczy, jak i „objawienia” (Ga 2,2), które poruszały serca i skłaniały do skruchy. Osoby prorokujące miały zachowywać się spokojnie (zob. 1Kor 14,29-33). Dar jest według Pawła dostępny dla wszystkich (1Kor 14,24-25.30-31).

Trzeba jednak także pamiętać, uczy Paweł, iż nie każde prorocstwo jest znakiem Ducha. Wspólnota obdarzona darem prorocstwa winna „rozpoznawać” i ocenić każde prorocstwo (1Tes 5,21-22; 1Kor 12,10; 14,29). Ktoś może bowiem uważać, że jest natchniony przez Ducha, tymczasem jego wypowiedź niekoniecznie musi pochodzić od Niego. Każda chrześcijańska społeczność musi badać wszelkie zjawiska, wybierając tylko to, co dobre, unikając natomiast wszystkiego, co ma jakiegokolwiek pozory zła.

Czy można mówić o czasowym zakresie darów w kościołach Pawła? Czy „dary Ducha” były obecne tylko u początków Kościoła”?

W pierwszych latach chrześcijaństwa sprawowany w Kościele kult cechował się dużo większą „charyzmą” niż kiedykolwiek później. Niektórzy traktują to jako zaletę, argumentując, że te zjawiska nie występowały w pierwszych wspólnotach kościelnych zbyt powszechnie, i były typowe dla tych najmniej „dojrzałych” społeczności. Niektórzy komentatorzy wskazują także, iż wraz z oficjalnym uznaniem przez Kościół kanonu Nowego Testamentu charyzmaty przestały być potrzebne.

Z listów jednak Pawłowych wynika, że działania pod natchnieniem Ducha – widzialne „dary Ducha” – były w kościołach Pawłowych bardzo częstym zjawiskiem. Co więcej, w kolejnych latach ich istnienia Paweł – ale i Pawłowi uczniowie – nadal mieli się tymi darami posługiwać. Stąd też w Liście do Tymoteusza obecne jest wskazanie, iż dar prorocstwa jest ważnym dla całej wspólnoty Kościoła i Tymoteusz nie powinien go zaniedbywać (1 Tm 1,18; 4,14). Tymoteusz powinien korzystać z tego daru, tocząc dobrą walkę na rzecz swoich chrześcijańskich braci (1 Tm 1,18).

„Dary Ducha” o których Paweł pisze są także czynnościami wykonywanymi na rzecz wspólnoty, na rzecz wspólnego dobra.

W Liście do Rzymian Apostoł Paweł pisze o charismata – „darach Ducha” jako czynnościach wykonywanych dla wspólnego dobra: „Mamy zaś według udzielonej nam łaski różne dary: bądź dar prorocтва – do stosowania zgodnie z wiarą; bądź to urząd diakona – dla wykonywania czynności diakonickich; bądź urząd nauczyciela – dla wypełniania czynności nauczycielskich; bądź dar upominania – dla karcenia. Kto zajmuje się rozdawaniem, niech to czyni ze szczodrobliwością; kto jest przełożonym, niech działa z gorliwością; kto pełni uczynki miłosierdzia, niech to czyni ochoczo.” (Rz 12,6-8). Dary opisane przez Pawła w tym fragmencie obejmują „wykonywanie czynności”, „wypełnianie czynności”, „rozdawanie”, „działanie” oraz „pełnienie uczynków miłosierdzia”. Można tu także dodać „dar wspierania pomocą” i „rządzenia”, o czym pisze Paweł w Liście do Koryntian (1Kor 12,28). Wszystkie powyższe dary Ducha miały służyć wspólnemu dobru Kościoła. Były one niewątpliwie widzialnymi owocami Ducha. „Dary Ducha” są obecne również w pełniących posługi urzędowe w Kościele. Dla Pawła wszystkie rodzaje posług w Kościele były „charyzmatyczne”, pochodziły bowiem od Chrystusa i wykonywane były pod natchnieniem Ducha.

Pytanie: Czym jest „dar glosolalii”?